

ISSN:2992-9199

VOLUME|2
ISSUE|9
NOVEMBER|2024

STDF

SCIENCE TECHNOLOGY
& DIGITAL FINANCE

ROUTES

Scientific technologies

Economy

Finance

Mathematical analysis

Technical sciences

Humanities

INDEXABLE BASES

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

Publisher: Fast support and result LLC

CONTACT US

fastsupandresult@mail.ru

www.bestjournalup.com

VOLUME | 2 ISSUE | 9 NOVEMBER | 2024

ТОМ | 2 ВЫПУСК | 9 НОЯБРЬ | 2024

JILD | 2 SON | 9 NOYABR | 2024

ISSN:2992-9199

Science technology & Digital financejournal homepage: <https://bestjournalup.com/index.php/stdf>**KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-
QUVVATLASH YO'NALISHLARI****Samadqulov Muhammadjon**

Toshkent kimyo-texnologiya instituti Yangiyer filiali, "Iqtisodiyot va ijtimoiy fanlar" kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari bo'yicha PhD.

Annotation

Mazkur tadqiqotda korxonalar innovatsion faoliyatini rivojlantirishda davlatning qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, siyosatlari va ularning samaradorligi tahlil qilinadi. Innovatsion rivojlanish hozirgi global iqtisodiyotda iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Shunday ekan, davlat tomonidan qo'llaniladigan chora-tadbirlar innovatsion muhitni shakllantirish, texnologik rivojlanishni rag'batlantirish va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim o'rin tutadi.

Keywords:

innovatsion faoliyat, davlat qo'llab-quvvatlashi, iqtisodiy o'sish, texnologik rivojlanish, klasterlar, texnoparklar.

Email: msamadkulov@gmail.com

©2024. Samadqulov Muhammadjon

Published by Fast support and result LLC. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Kirish

O'zbekistonning iqtisodiy islohotlari natijasida sanoat korxonalarida haqiqiy mulk egalari shakllanib bormoqda, ammo ushbu korxonalarda innovatsion jarayonlarni rivojlantirish va keng joriy etish zarurati sezilmoqda. Raqobatbardoshlikni oshirish hamda sanoat tarmoqlarining eksport salohiyatini kuchaytirish uchun innovatsiyalardan keng foydalanish muhimdir. Bu borada zamonaviy tashkiliy-iqtisodiy va boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish katta ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, sanoat korxonalarida innovatsiyaga yo'naltirilgan investitsiya bo'limlarini tashkil etish va ularning faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi kutilgan iqtisodiy natijalarni beradi.

Innovatsion rivojlanishni moliyaviy jihatdan to'g'ri baholash va korxonalarining moliyaviy, investitsion hamda innovatsion faoliyatini tahlil qilishning yangi metodik yondashuvlari ishlab chiqilishi muhimdir. Odatda, auditorlar o'z ishlarini moliyaviy hisobotlarni o'rganishdan boshlaydi va ilmiy-texnik salohiyat yoki intellektual mulkka yetarli e'tibor bermaydi. Biroq, zamonaviy bozor sharoitida korxonalar muvaffaqiyatining asosiy omili innovatsiya bo'lsa-da, tahlillar ko'pincha quyidagi moliyaviy ko'rsatkichlar orqali amalga oshiriladi:

- moliyaviy koeffitsientlar to'plami;
- asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar;
- o'z kapitaldan foydalanish darajasi;
- oddiy aksiyalarga bo'lgan foyda;
- aksiyaga to'g'ri keladigan foyda;
- aksiyalarning bozor va balans qiymati

nisbati;

- o'z-o'zini qoplash koeffitsienti.

Shu sababli, hozirgi raqobat muhitida ilmiy ishlab chiqarish korxonalarini faoliyatini, xususan, innovatsion faoliyatini tahlil

qilishning yangi va samarali usullarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zarur. Diversifikatsiya jarayonida innovatsiyalarning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi ham katta ahamiyatga ega. Ilmiy faoliyat an'anaviy davlat siyosati yo'nalishi bo'lib, foyda olish uchun ilmiy g'oyalarni bevosita xo'jalik faoliyatiga joriy etish mumkin emas.

Asosiy qism

O'zbekistonda innovatsiyalarni tijoratlashtirish va ishlab chiqarishga joriy etish borasida amalga oshirilayotgan asosiy tadbirlar quyidagilardan iborat:

1. **Tijoratlashtirish natijalari:** 2018-2022 yillar davomida 372 ta ilmiy ishlanma tijoratlashtirilib, umumiy qiymati 228,8 milliard so'mlik mahsulot ishlab chiqarildi va 210,9 milliard so'm mahsulot sotildi. 2022 yilning birinchi yarmida esa 255 ta ilmiy ishlanma tijoratlashtirilib, 104 milliard so'm mahsulot sotildi.

2. **Forum va shartnomalar:** 2020 yil 3 dekabrda ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirishga qaratilgan forumda 36 ta shartnoma imzolanib, umumiy qiymati 15,6 milliard so'mlik mablag' ajratildi.

3. **Innovatsion loyihalar va moliyaviy qo'llab-quvvatlash:** Innovatsion rivojlanish vazirligi tomonidan moliyalashtirilgan 137 ta loyiha natijasida 42 ta yangi innovatsion korxonalar tashkil etilib, 603 ta yangi ish o'rni yaratildi.

4. **Hamkorlik muvofiqlashtirilishi:** 17 ta ilmiy tadqiqot muassasasi va 15 ta davlat idoralari o'rtasida hamkorlik shakllantirilib, 143,9 milliard so'm mablag' ajratilishi kelishib olindi.

5. **Innovatsion mahsulotlar portali:** "Buyurtmachi-tadqiqotchi-investor" uzviylikini ta'minlash maqsadida innovatsion ishlanmalar portali ishga tushirilgan bo'lib,

unda hozirgi kunda 607 dan ortiq ishlanmalar mavjud.

6. **Yashnobod innovatsion texnoparki:** 2019-2022 yillarda "Yashnobod" texnoparkida 42 ta korxonalar faoliyat yuritib, 615,7 milliard so'mlik mahsulot ishlab chiqarildi va 4,9 million AQSh dollari miqdorida eksport qilindi. Texnopark rezidentlari tomonidan 11,4 million AQSh dollari investitsiya kiritildi.

7. **Davlat siyosati:** Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash maqsadida moliyaviy va iqtisodiy asoslar shakllantirilmoqda, bu esa korxonalarda innovatsion faoliyatni rivojlantirishga qo'shimcha motivatsiya yaratadi.

Mazkur sa'y-harakatlar O'zbekiston iqtisodiyotida innovatsiyalarni keng joriy etishga va yangi texnologiyalarni qo'llashga yo'naltirilgan bo'lib, bu mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon miqyosida rivojlangan davlatlar ilm-fan va texnologiya sohasida innovatsiyalarga tez o'tishni davom ettirmoqda. Ayniqsa, iqtisodiy diversifikatsiya sharoitida bu jarayon kengayib, fan-texnika siyosatining innovatsion siyosatga o'tishi kuchayib bormoqda.

AQSh va Yevropa tajribasi: AQSh va Yevropa davlatlari, xususan, Germaniya va Fransiyada fan-texnika siyosati innovatsiyaga qaratilgan bo'lib, kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat ilmiy ishlanmalarni moliyalashtirish va joriy etishda yetakchi o'rinlarni egallaydi, shuningdek, yangi texnologiyalarga investitsiyalar jalb etilmoqda. AQShda federal hukumat ilm-fanni moliyalashtirishda 50% ulushga ega bo'lsa, bu ko'rsatkich Buyuk Britaniyada 40%, Fransiyada 57%, Yaponiyada esa 28% ni tashkil etadi.

Davlat qo'llab-quvvatlash

mexanizmlari: Ilmiy-tadqiqot va texnik ishlanmalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash diversifikatsiya sharoitida quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

- **To'g'ridan-to'g'ri**

moliyalashtirish: Fan yo'nalishida yuqori xarajatlar talab qiladigan tadqiqotlarga davlat tomonidan byudjet mablag'larini ajratish.

- **Bilvosita moliyalashtirish:**

Xususiy kompaniyalarning investitsiyalarini rag'batlantirish uchun soliq va amortizatsiya imtiyozlari berish orqali ilmiy-tadqiqot jarayonlariga yordam ko'rsatish.

Mazkur chora-tadbirlar O'zbekiston iqtisodiyoti uchun yangi imkoniyatlar yaratib, innovatsiyalarni rivojlantirishda kuchli tayanch vazifasini bajaradi.

O'zbekistonda innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va ilmiy ishlanmalardan keng foydalanishni yo'lga qo'yish iqtisodiy diversifikatsiya jarayonida katta ahamiyatga ega. Davlat kichik tadqiqot biznesini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratmoqda, va rivojlangan davlatlardagi kabi ilmiy-texnika taraqqiyotini to'g'ridan-to'g'ri moliyalashtirish tizimlarini qo'llamoqda. Innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etish uchun subsidiyalar ajratilmoqda, va ushbu moliyaviy yordamning o'ziga xosligi shundaki, ular oluvchilar tomonidan qaytarib berilmaydi va olimlar mablag'larni o'z ehtiyojlariga ko'ra mustaqil sarflay olishadi.

Innovatsion taraqqiyotni oshirish maqsadida, O'zbekistonda ilmiy-texnik ishlarni kuchaytirish va davlat, biznes hamda ilmiy sektorlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish zarur. Sanoati rivojlangan davlatlarning innovatsion siyosatida umumiy xususiyatlar mavjud bo'lib, bular quyidagilardan iborat:

1. **Ilmiy tadqiqotlar uchun davlat mablag'lari:** Davlat ilmiy

tadqiqotlarni moliyalashtirib, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi.

2. **Kontrakt tizimi:** Ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirishda soliq va amortizatsiya bo'yicha moslashuvchan shartnomalar yordamida biznesga imtiyozlar beriladi.

3. **Universitet va ilmiy markazlar bilan hamkorlik:** Davlat miqyosidagi ilmiy tadqiqotlar va universitetlar ishtirokida ilmiy salohiyat oshiriladi.

4. **Kadrlarni rivojlantirish:** Ta'lim tizimiga mablag' ajratilib, malakali mutaxassislar tayyorlash kuchaytiriladi.

5. **Ilmiy ma'lumotlarni tarqatish:** Texnologik yangiliklarning keng tarqalishi uchun maxsus tizimlar rivojlantiriladi.

Xulosa

Bu yondashuvlarni O'zbekiston sharoitida qo'llash orqali mamlakatning ilmiy-texnik rivojlanishini ta'minlash, iqtisodiyotni raqobatbardosh holga keltirish va innovatsion salohiyatni oshirish maqsadlariga erishish mumkin.

Fransiyada ilmiy-texnika taraqqiyotini rivojlantirish bo'yicha afzalliklar uch asosiy yo'nalishda olib boriladi:

1. **Ilmiy tadqiqotlar:** Bunda ilmiy markaz — CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique) yetakchi rol o'ynaydi. Ushbu markaz inson va jamiyat fanlari yo'nalishidagi tadqiqotlarni moliyalashtirishga alohida e'tibor qaratadi va asosan fundamental tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlaydi.

2. **Tadqiqotlarni rag'batlantirish:** Ushbu yo'nalish yirik xususiy va davlat korxonalarini tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Biroq, bu sohada qator muammolar ham mavjud. Shunga qaramay, Fransiya yirik kelajakni bashorat qilish va

uzoq muddatli tadqiqot loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish bo'yicha katta tajribaga ega.

3. **Ishlab chiqarish va innovatsion faoliyat:** Bu yo'nalishda Yaponiyadagi innovatsiya siyosati amaldagi ilmiy-texnik yutuqlardan xo'jalikda foydalanishga va ilmiy-texnika majmualarining ichki aloqalarini mustahkamlashga yo'naltirilgan. Innovatsion jarayonlarni doimiy ravishda rag'batlantirish va takomillashtirish yapon tajribasida muhim ahamiyatga ega.

Ushbu tajribalar O'zbekiston uchun ham muhim bo'lib, ilmiy-texnika taraqqiyotini qo'llab-quvvatlash va innovatsiyalarni kengaytirishga yordam berishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Turdaliyev I., Samadkulov M. THE GREEN ECONOMY: PAVING THE PATH TO SUSTAINABLE PROSPERITY //Science technology&Digital finance. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 49-51.
2. Samadkulov M. THE ECONOMICS OF URBANIZATION: CHALLENGES AND STRATEGIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT //SPAST Abstracts. – 2023. – T. 2. – №. 02.
3. Самадқулов М., Шукурова И., Туйчиев Д. Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliya bozori va unda bank infratuzilmasining o'zgarishi //Информатика и инженерные технологии. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 160-164.
4. Gurbandurdievich M. Q. Conceptual Basics of Improving Innovative Capacity and its Increase Mechanism //Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2023. – Т. 20. – С. 1-4.
5. Самадқулов М. И. Ў. МАМЛАКАТ ИННОВАЦИОН САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШ МЕХАНИЗМИНИ

ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ

КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ //Экономика и финансы (Узбекистан). – 2022. – №. 3 (151). – С. 70-76.

6. САМАДКУЛОВ М. И. ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ КЛАСТЕРОВ КАК ИНСТРУМЕНТА ПОДДЕРЖКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА //ЭКОНОМИКА. – №. 5. – С. 531-534.

7. Samadkulov, M. (2024). THE URBANIZATION ECONOMY: DIFFICULTIES AND APPROACHES FOR SUSTAINABLE GROWTH. International journal of artificial intelligence, 4(03), 258-263.

8. Samadkulov, M. (2024). THE EDUCATION ECONOMY: CAPITAL EXPENDITURES, GAINS, AND DISPARITIES. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 11(05).